

DOI: <https://doi.org/10.54937/dspt.2023.23.2.30-34>

Early Intensive Behavioral Intervention in Children with Autism Spectrum Disorder

Včasná intenzívna behaviorálna intervencia u detí s poruchou autistického spektra

Martina Magová, Monika Pudišová

Abstract

The paper deals with the early intensive behavioral intervention in children with autism spectrum disorder. The scientific method of learning referred to is based on intensive behavioral intervention, which is carried out early in the development of a child with autism spectrum disorder. It focuses on compensatory, i.e. it develops the child with autism spectrum disorder in all necessary areas such as social interaction and communication, play, self-care, motor skills and academic skills.

Keywords: Early intensive behavioral intervention. Autism spectrum disorder. Behavior.

Spoločným pojmom *poruchy autistického spektra* definujeme celoživotné, neurovývinové poruchy, ktoré ovplyvňujú funkciu mozgu a správanie daných jednotlivcov. U týchto je prítomná vysoká diverzita symptómov, ako je napríklad miera sociálneho kontaktu a kognitívnych funkcií, či fungovanie v každodenných situáciách (Reichov, 2014). Jednotlivé prejavy porúch autistického spektra sa môžu v priebehu samotného vývinu jednotlivca meniť v pozitívnom alebo negatívnom smere, to znamená zhoršiť, prípadne zlepšiť v priebehu samotného vývinu (Magová, 2018). Sears (2010) upozorňuje na fakt, že rôznorodosť a variabilita príznakov je charakteristická tým, že sa môže meniť, čo sa týka výskytu a početností od dieťaťa k dieťaťu. Pri poruche autistického spektra sa jedná o vývinovú poruchu, ktorá nastupuje v ranom detstve a trvalo obmedzuje komunikáciu a interakciu s inými ľuďmi (Sarimski, 2017). V súčasnosti neexistuje žiadna farmakoterapia, založená na dôkazoch, na liečenie základných symptómov spojených s poruchou autistického spektra. Na druhej strane rozvoj a napredovanie behaviorálnych terapií predbehol pokrok v spomínanej farmaceutickej liečbe (Reichov, 2018).

Špecifický prístup v behaviorálnej intervencii – Early Intensive Behavioral Intervention (EIBI) je jedným z osvedčených a najpoužívanejších prístupov v terapii porúch autistického spektra. Predstavuje vysoko štruktúrovaný terapeutický prístup pre deti s poruchou autistického spektra, zvyčajne mladšie

ako 5 rokov, ktorý je založený na princípoch aplikovanej behaviorálnej analýzy (ABA). Aplikovaná behaviorálna analýza je vedecký prístup k vyhodnocovaniu správania a jeho úpravám. Zameriava sa na zlepšovanie sociálne významného správania na zmysluplnú úroveň. Vychádza z princípov ovplyvňovania správania, ako je napríklad pozitívne posilňovanie a vyhasínanie, a systematicky používa stratégie zmeny správania vychádzajúce z týchto zásad. Pracuje s prejavmi správania, ktoré môžeme pozorovať a merať, zakladá sa na dátach a je zovšeobecniteľná – teda usiluje sa o výsledky, ktoré pretrvávajú aj po ukončení programu (Johnson, 2020). V posledných desaťročiach vznikali rôzne intervencie alebo programy využívajúce princípy aplikovanej behaviorálnej analýzy. Jeden z nich je práve Early Intensive Behavioral Intervention (EIBI). Počiatky EIBI sú spojené s modelom Young Autism Project z University of California v Los Angeles, tiež nazývaným Lovaasov model (Reichov, 2018).

Vo všeobecnosti neexistuje štandardné odporúčanie liečby porúch autistického spektra. Do komplexných programov pre tieto osoby sa ale odporúča zahrnúť nasledovné zložky: riešenie základných deficitov autizmu (napr. sociálne a komunikačné deficity, obmedzené záujmy, zručnosti počas hry a imitácia); poskytovanie pokynov v štruktúrovanom, predvídateľnom prostredí; nízky pomer študentov a učiteľov; plánovanie generalizácie a udržiavania zručností; zapojenie rodiny; implementácia funkčného prístupu počas problémového správania a monitorovanie pokroku v priebehu intervencie. Prístup EIBI zahŕňa všetky tieto potrebné komponenty (Reichov, 2014). Ako uvádzajú Mikurčíková, Čelárová, Trellová (2022, s. 201) „v intervencii EIBI sa pracuje pomocou dvoch hlavných metód učenia. Kombinuje sa intenzívne učenie nových zručností, ktoré sa neskôr precvičujú v prirodzenom prostredí počas bežných dennodenných situácií“.

Hlavné znaky programu EIBI sú popísané nasledovne:

- intervencia je individuálna a komplexná, zameriava sa na všetky oblasti zručností;
- cieľom behaviorálnej analýzy je budovanie nových vzorcov správania a znižovanie nežiaduceho správania (napr. diferenciálne posilňovanie, promptovanie, rozkrokový proces učenia, náhodné učenie...);
- intervenciu riadi jeden alebo viacerí jednotlivci s pokročilým školením v aplikovanej behaviorálnej analýze a skúsenosťami s deťmi s PAS;
- výber intervenčných cieľov je podmienený míľnikmi normálneho vývinu dieťaťa;
- úlohou rodiča je byť aktívnym koterapeutom;
- intervencia prebieha iniciálne individuálnym spôsobom (jeden na jedného) a postupne prechádza do malých skupín, a keď je to vhodné, do veľkých skupín;
- intervencia sa zvyčajne začína v domácnosti a postupne po rozvinutí a osvojení schopností v danom prostredí sa prenáša do ďalších, iných

prostredí (napr. komunitné prostredie) s postupným systematickým prechodom do prostredia triedy materskej a základnej školy;

- intervencia je intenzívna a zahŕňa 20 – 30 hodín štruktúrovaných sedení týždenne a navyše zahŕňa aj neformálne inštrukcie a cvičenia počas väčšiny zvyšného času v priebehu dňa;
- vo väčšine prípadov trvá intervencia dva alebo viac rokov;
- väčšina detí začína intervenciu v predškolskom veku, keď majú 3 – 4 roky (Eldevik, 2009).

Reichov (2018) uvádza nasledovné 3 hlavné prvky EIBI:

1. v terapii sa využíva špecifický vyučovací postup označovaný ako rozkrokový proces učenia,
2. v počiatočnom štádiu je pomer dospelý a dieťa 1:1,
3. implementácia prebieha v domácom alebo školskom prostredí v rozsahu 20 – 40 hodín týždenne počas 1 – 4 rokov života dieťaťa.

Early Intensive Behavioral Intervention sa ukázala ako úspešná terapia u detí s poruchou autistického spektra. Štúdie, v ktorých bol použitý prístup EIBI, preukázali u mnohých účastníkov redukcii výskytu symptómov, ako aj zvýšenie IQ, adaptívneho správania a úrovne jazyka (Eldevik, 2009, Reichov, 2014). Zistilo sa však, že účinnosť liečby sa medzi jednotlivcami líši. Keďže porucha autistického spektra je vysoko heterogénna porucha, univerzálna liečba je vysoko nepravdepodobná. Cieľom rôznych štúdií bolo identifikovať prediktory výsledkov terapie, aby sa docielila lepšia identifikácia detí, ktoré budú z terapie profitovať najviac (Eikeseth, 2017).

Pred začatím terapie možno posúdiť nasledujúce charakteristiky dieťaťa, ktoré môžu byť užitočné pri predpokladaní výsledku terapie: úroveň intelektu, chronologický vek v čase začatia terapie, sociálna angažovanosť, záujem o hračky, hodnotenie preferencií dieťaťa, stereotypné správanie a včasná odpoveď na terapiu po jej začatí. Zo spomenutých charakteristík uvádza autor ako prediktory úspešnosti EIBI terapie nasledovné:

1. pred terapiou:
 - miera *sociálnej angažovanosti* predikuje vyššie kognitívne skóre a skóre v adaptívnom fungovaní dieťaťa po terapii,
 - miera *záujmu dieťaťa o hračky, aktivity a sociálne rutiny* predikujú zmenu kognitívnych schopností a adaptívneho správania;
2. počas terapie:
 - viaceré štúdie poukazujú na *včasnú odpoveď dieťaťa na terapiu* – deti, ktoré si najrýchlejšie osvojili hlasové imitačné schopnosti a porozumenie jazyka na začiatku terapie, dosiahli najlepšie výsledky po dvoch rokoch terapie (Eikeseth, 2017).

Ako ďalší dôkaz o úspešnosti EIBI prístupu svedčí aj štúdia o jeho efektívnosti z dlhodobého hľadiska, ktorá uvádza výsledky adolescentov s poruchou

autistického spektra, ktorí počas detstva absolvovali 2 roky tejto terapie. Výsledky ukázali, že u účastníkov sa signifikantne zlepšilo skóre v oblasti kognície a adaptability, a to pri porovnaní vstupného testovania, testovania po 2 rokoch terapie a následne bolo toto skóre zachované aj pri nasledujúcom hodnotení 10 rokov po skončení EIBI terapie. Počas dlhodobého sledovania neboli u účastníkov zaznamenané žiadne ďalšie psychiatrické diagnózy a nikto neužíval psychotropné lieky. Výsledky štúdie teda naznačujú, že výsledky dosiahnuté EIBI prístupom sú zachované až do dospelosti (Smith, et al., 2021).

Záver

U jednotlivcov s poruchou autistického spektra je veľmi dôležitá včasná a cielená intervencia zameraná na odstraňovanie problémového správania. Early Intensive Behavioral Intervention sa ukázala ako úspešná terapia u detí s poruchou autistického spektra. Vždy však musíme brať do úvahy individuálny prístup a špecifiká osobnosti každého jednotlivca s poruchou autistického spektra. Taktiež je potrebné pamätať aj na systematickosť a pravidelnosť intervencií, pretože len vtedy bude práca s deťmi efektívna.

Bibliografia

- EIKESETH, S. 2017. Additional Treatment Parameters and Issues Requiring Study: Early Intensive Behavioral Intervention (EIBI). In MATSON, J. (eds). *Handbook of Treatments for Autism Spectrum Disorder*. Springer, Cham, 2017, p. 209 – 230. [cit. 2022-05-16]. Dostupné na: https://doi.org/10.1007/978-3-319-61738-1_13
- ELDEVİK, S. et al. 2009. Meta-Analysis of Early Intensive Behavioral Intervention for Children With Autism. In *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, vol. 38, 2009, no. 3, p. 439 – 450. [cit. 2022-05-16]. Dostupné na: <https://doi.org/10.1080/15374410902851739>
- JOHNSON, E. O. 2020. *ABA pro děti s autismem: otázky a odpovědi*. Praha: Portál, 2020. 96 s. ISBN 978-80-262-1628-5.
- MAGOVÁ, M. 2018. Asistent učiteľa v procese vzdelávania žiakov s pervazívnymi vývinovými poruchami v špeciálnej základnej škole. In KOVÁČOVÁ, B. *Asistent učiteľa v škole*. Ružomberok: Verbum, 2018, s. 79 – 99. ISBN 978-80-561-0578-8.
- MIKURČÍKOVÁ, L., ČELÁROVÁ, D., TRELLOVÁ, I. 2022. Efektívne intervencie pri poruchách autistického spektra – ako sa dá deťom s autizmom pomôcť. In OSTATNÍKOVÁ, D. a kol. *Autizmus od A po S*. Bratislava: Ikar, 2022, s. 196 – 237. ISBN 978-80-551-8129-5.

- REICHOW, B. et al. 2014. Early intensive behavioral intervention (EIBI) for young children with autism spectrum disorders (ASD): A Systematic Review. In *Campbell Systematic Reviews*, vol. 10, 2014, no. 1, p. 1 – 116. [cit. 2022-05-16]. Dostupné na: <https://doi.org/10.4073/csr.2014.9>
- REICHOW, B. et al. 2018. Early intensive behavioral intervention (EIBI) for young children with autism spectrum disorders (ASD). In *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 2018, no. 5, p. 1 – 50. [cit. 2022-05-16]. Dostupné na: <https://doi.org/10.1002/14651858.CD009260.pub3>
- SARIMSKI, K. 2017. *Handbuch interdisziplinäre Frühförderung*. München: Ernst Reinhardt Verlag, 2017. ISBN 978-3-497-02691-3.
- SEARS, R. 2010. *The Autism Book: What Every Parent Needs to Know About Early Detection, Treatment, Recovery, and Prevention*. New York: Little, Brown and Company, 2010, 416 p. ISBN 978-0-316-04280-2.
- SMITH, D. et al. 2021. Treatment Gains from Early and Intensive Behavioral Intervention (EIBI) are Maintained 10 Years Later. In *Behavior Modification*, vol. 45, 2021, no. 4, p. 581 – 601. [cit. 2022-05-16]. Dostupné na: <https://doi.org/10.1177/0145445519882895>

PaedDr. Martina Magová, Ph.D.

Katedra špeciálnej pedagogiky
Katolícka univerzita v Ružomberku, Pedagogická fakulta
Hrabovská cesta 1, 034 01 Ružomberok
martina.magova@ku.sk

Monika Pudišová

Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta
Račianska 59, 813 34 Bratislava
monika.pudisova@gmail.com